

АНОТАЦИИ

НА

ПУБЛИКАЦИИ ПРЕДСТАВЕНИ ЗА ПРОФЕСУРА 2019

I. Монографии:

1. Етюди върху български средновековни култове. Пловдив 2019. Изд. 180 стр. (ISBN 978-954-8536-29-5).

В монографията се разглеждат някои по-малко изследвани култове от Второто българско царство – св. Филотея, св. Михаил Воин, св. Евтимий, патриарх Търновски, св. Йоаким I патриарх Търновски, а също спорни или по-неизвестни въпроси около култа към св. Петка Търновска, за служебника на митрополит Киприан, за „откриването“ на гроба на патриарх Евтимий в Бачковския манастир, за българското почитание на Константин I Велики.

II. Студии и статии

2. Мощите на св. Горазд в Белград албански (Берат). - Slavica Slovaca, г. 45, 2010, в. 2, 136-144.

Разглежда се въпросът за мистериозната поява на мощи на св. Горазд в Белград (Берат) в дн. Южна Албания. На базата на анализ на писмените известия за този ученик на св. Методий, а също на култовете на учениците на св. Кирил и Методий се показва, че става въпрос за фалшиви мощи, „рожба“ на късен култ към светеца, най-рано от 18 в.

3. Култът на св. Седмочисленици в Средновековна България. - Slavica Slovaca, г. 46, 2011, в. 1, 24-36.

В статията се изследва проблемът за общият средновековен култ на св. Седмочисленици – Кирил и Методий, и техните ученици – Климент, Наум, Ангеларий, Горазд, Сава, Лаврентий. На базата на анализ на всички запазени извори за тях, както поотделно, така и като група, се обосновава изводът, че общият им култ не е по-ранен от 16 в.

4. Българската държавна традиция в апокрифите: цар Петър в Българския апокрифен летопис от XI-XII в. – В: Българско средновековие: общество, власт, история. Сб. в чест на проф. д-р Миляна Каймакамова. С. 2013, 262-27.

Разглежда се въпросът за развитието на култа българския цар Петър (927–969) през византийския период от българската история, отразен по-специално в т.нар. Български апокрифен летопис. Показва се ролята на цар Петър като символ на българската държавна идея през това време.

5. Кирилл и Мефодий в Русии. – В: Выстраивая добрососедство. Россия на пространствах Европы. Под. общей ред. Ал. А. Громыко, Е. В. Ананьевой (Ассоциация

Европейских исследований. Институт Европы Российской академии наук). М. 2013, 111-119.

В статията, се изследва въпросът за развитието на идеята за Кирил и Методий в средновековната руска книжнина, „русификацията“ ѝ, и превръщането на общославянските просветители в руски светци.

6. Идеята за Константин I Велики през Второто българско царство. – В: Свети цар Константин и хриѳанство. Т. 1 (Меѓународни научни скуп поводом 1700. Годишњице Миланског едикта 31.мај – 2 јун 2013.). Ниш 2013, 485-495.

Това е изследване на българското почитание на светия император Константин I Велики, един общохристиянски култ, който има изключително значение за изграждането на владетелската идеологија на христијанските држави, вклучително в Бѳлгария. Тук се разглежда въпросът за развитието му през Второто българско царство.

7. Култ Кирилла и Мефодия в период болгарског средновековья. – В: XXXII Кирилло-Мефодиевские чтения: 1150 лет славянской письменности. Международная научно практическая конференция преподавателей истории, языков и культура славянских народов. Самара 23-24 мая 2013. Самара 2013, 48-56.

Статията представлява синтезиран вариант на изследване на почитанието на Кирил и Методий в Българското средновековие, в сравнителен план с развитието му в други славянски држави.

8. Изображения святых Кирилла и Мефодия в искусстве эпохи Болгарского возрождения. – В: 1150 лет от моравской мисии Кирилла и Мефодия. Каталог изложбы. (Братислава, 28 јули 2013 г.). Москва – Санкт Петербург 2013 г., 55-65 (ISBN 978-5-904339-05-0).

В статията се разглежда въпросът за изображенията на Кирил и Методий през Българското възраждане. Култът на двамата брата през този период се разраства изключително много, което обуславя появата на десетки изображения. Прави се опит за класификација на тези изображения.

9. За буквалното тълкуване на една библејска алузија в Пространното житие на Константин-Кирил Философ, или за това дали Кирил и Методий са били (пра)бѳлгари. – *Palaeobulgarica*, 2010, № 4, 56-89.

В студията се разглежда подробно много нашумялата в научната и паранаучната книжнина хипотеза за евентуален (пра)бѳлгарски произход на Кирил и Методий, почиваща на една библејска алузија от Пространното житие на Константин–Кирил Философ. На базата на анализ на въпросното място от житието, както и на историческата ситуација през 9 в. във Византија и Средновековна Бѳлгария се показва пълната несъстојателност на тази идеја.

10. Средновековната бѳлгарска генеалогия. – В: Род и родова памет. Пловдив 2014, 7-68.

В студията се разглежда въпросът за родовата структура на българското общество през Първото и Второто българско царство, и ролята на различните родове и династии (!?) в управлението на държавата.

11. Традицията за св. Горазд в България и Полша. – В: *Cyrlometodejski component kultury chrzescijansiej Slowian w regionie karpackim. Historia, tradicije, odlowania. Krakowsko-Wilenskie studia Slawistyczne*, N 8 (red. M. Kuczynska, J. Stradomski). Krakow 2013, 11-25.

В статията се сравняват две традиции за наследника на св. Методий на моравския архиепископски престол – Горазд, към когото се появява почитание както в Южна Полша на базата най вече на прочутият календар от Вишлица, но и на други извори (Каталог на Краковските епископи), така и в дн. Южна Албания, където има негови мощи.

14. Култът към св. Евтимий, патриарх Търновски, атонски монах и последен Търновски патриарх. – В: *Научный алманах „Афонское наследие. Вып. 1-2, Киев-Чернигов, 2015, 248-270.*

В студията се разглежда въпросът за евентуалния средновековен култ на последният търновски патриарх Евтимий. На базата на писмени извори и изображения се достига до извода, че култът към Патриарх Евтимий **е късен.**

15. Бележки за датата 11 май. – В: *Празникът на Кирил и Методий. Пространства на духа. Т. 2. С. 2015, 26-47*

В статията се разглежда един от най-спорните въпроси около култа на Кирил и Методий – за появата на новата дата за почитание на светците. Проследяват се останалите дати за почитание – 14 февруари, 6 април, 25 август и се обяснява появата на новата дата, за първи път в т.нар. Успенски сборник от края на 12 – нач. на 13 в.

16. За датата 11 май като поменална за Кирил и Методий. - В: *Празникът на Кирил и Методий. Пространства на духа. Т. 2. С. 2015, 20-26.*

В статията се поставя за разглеждане един нашумял в последно време въпрос – за евентуалното първо възрожденско честване на празникът на Кирил и Методий, в Шумен през 1813 г. Тази хипотеза се обосновава на базата на едни арменски пътепис от това време. На базата на анализ както на самият извор, така и на развитието на възрожденското почитание на двамата братя се отхвърля тази възможност и се показва, че първото възрожденско честване е през 1851 г. в Пловдив.

17. За времето на пренасяне на мощите на св. Йоан Рилски от Рила в Средец. – *Studies in honour of Professor Iliya G. Iliev. Bulgaria Medievalis. V. 6, 2015, 79-89. Сканиране*

В текста се поставя отново за разглеждане спорният въпрос за времето за пренасянето на мощите на св. Йоан Рилски от Рила в Средец. Както е добре известно, в житието на светеца от Георги Скилица то не се определя точно, а се казва, че това се е случило по времето на „Двуродния“. На базата на анализ на това житие, както и на съобщенията в други агиографски текстове, се прави опит да се докаже, че пренасянето на мощите става по времето на българския цар Петър (927-969).

18. Славянские азбуки между Византией и Болгарией. – In: Cyril and Methodius: Byzantium and the World of the Slavs. Thessaloniki, 2015, 314-353.

В статията се разглежда проблемът за създаването на славянската азбука и първоначалния превод на богослужебните книги от гръцки на славянски език. Това се прави на фона на историческата обстановка в Европа през втората половина на 9 в., като функция на политическите взаимоотношения между Византия, Великоморавия, Римската курия, България и Немското кралство.

19. Българите и Атон до края на XIV в. – В: *Poznanskie studia Slavistyczne*. N 10, 2016, 53-68 (ISSN 2084-3011; e-ISSN 2450-2731).

Студията е опит да се съберат и анализират всички сведения за българското присъствие на Атон, от основаването на първите манастири, до 14 в. На базата на новопубликувани материали се коригират съществуващите схващания в науката за времето на появата на българите в Атонските манастири, за първия български манастир и за основаването на манастира Зограф.

20. Патриарх Йоаким I Търновски. – В: *Мултикултурният човек*. Сб. в чест на проф. дин Камен Гаренов (отец Петър Гарена). Т. 2 – Богословие, църковна история и християнско изкуство. Общество, образование и култура. С. 2016, 78-89 (ISBN 978-619-176-080-0).

Текстът представлява цялостно изследване на култа на първия български патриарх от Второто българско царство – Йоаким I. Анализират се всички извори за неговия култ и се проследяват причините за него и развитието му.

21. Българските светци и Византия: случаят Теофилакт Охридски. – В: Трети международен конгрес по българистика, 23 – 26 май 2013. Кръгла маса „Кирилметодиевистика“. С. 2014, 208-219 (ISBN 978-954-07-38-28-4).

В статията се разглежда отношението на византийската духовна власт в Охридската архиепископия, олицетворена от архиепископ Теофилакт Български, към култовете на българските светци. Това се прави на базата на „българските“ му произведения – „Пространно житие на Климент Охридски“ и „Мъченичество на 15–те Тивериуполски мъченици“.

22. Цар Петър във византийските извори. – В: Трети международен конгрес по българистика, 23-26 май 2013. Кръгла маса „Златният век на цар Симеон: политика, религия и култура“. С. 2014, 103-110 (ISBN 978-954-07-3825-3).

В изследването се поставя за обсъждане известното „мълчание“ на някои византийски извори за цар Петър, както и „спестяването“ на царската му титла. Прави се опит за се обясни този интересен факт.

23. Notes on the cult of Fifteen Tiberiopolitan martyrs in Medieval Bulgaria. – *Studia Ceranea*, 1, 2011, 143-156.

В тази студия се разглежда въпросът за култа за Петнадесетте тивериуполски мъченици в Първото българско царство. Прави се опит да се обясни пренасянето на един раннохристиянски малоазийски култ на българска територия.

24. Проф. Иван Божилов (1940-2016). – Старобългарска литература. Кн. 55-56, 2017-

Статията е написана по повод смъртта на големия български историк – медиевист, като се анализира неговото многообразно научно творчество и се открояват главните приноси и акценти в него.

25. Култът към св. Климент Охридски в Средновековна България. – В: Св. Климент Охридски в културата на Европа. С. 2018, 333-349.

Тази студия е опит за пълно изследване на култа на най-популярния български светец от Първото българско царство, св. Климент Охридски. На едно място са събрани всички агиографски, химнографски, иконографски и исторически факти за този голям български култ и се проследява неговото развитие от началото на 10 в. – до края на 17 в.

26. Култът на св. Климент Охридски през периода на византийското владичество в българските земи (XI–XII в.). – In: Kliment Ochridsky a jeho prinos pre slovansku a europsku kulturu (eds. P. Zenuch, С. Николова). Bratislava – Sofia 2017, 29-38 (ISBN 978-954-9787-31-3).

Статията се занимава подробно с един от най-интересните периоди от развитието на култа на св. Климент Охридски – този на византийското владичество в българските земи, като се анализират причините за написването на Пространното му житие от Теофилакт Охридски, архиепископ Български и появата на неговия образ по стените на някои важни охридски и близки до Охрид църкви.

27. Бележки за българо-византийските отношения по времето на хан Тервел. – Епохи. Т. XXVI, В. Търново 2018, кн. 1, 194-200 (ISSN 1310-2141).

В тази статия се разглежда един от най-неясните въпроси в средновековната българска история – за „изчезването“ на българския хан Тервел от изворите след 714 г. Този въпрос се решава на базата на сведенията на Теофан Изповедник относно българо-византийски договор от 716 г.

28. Култът към св. Наум Охридски. – In: LAUDATOR TEMPORIS ACTI. Studia in memoriam Ioannis A. Vožilov. Vol. I. Serdicae MMXVIII, 95-133 (ISBN 978-619-176-131-9).

Студията представлява пълно изследване на култа към св. Наум Охридски, на базата на запазените агиографски, химнографски и иконографски произведения посветени нему.

29. Кантакузин Димитрий – Православная энциклопедия. Под редакцией Патриарха Московского и всея Руси Кирилла. Т. 30, Москва 2013, с. 502-50 (<http://www.pravenc.ru/text/1470273.html>);

В тази енциклопедична статия се разглеждат сведенията, животът и творчеството на бележития балкански писател Димитър Кантакузин.

30. Иоаким III (80-е гг. 13 в. -1300 г.), Патр. Болгарский – Православная энциклопедия. Под редакцией Патриарха Московского и всея Руси Кирилла. Москва 2010. Т. 23; (<http://www.pravenc.ru/text/468927.html>)

В тази статия се прави опит за събиране на всички изворови данни и за описание на живота и дейността на един забележителен църковен и политически деец от края на 13 в., за когото в някои извори се твърди, че е екзекутиран българския цар Теодор Светослав

31. Иоанн Экзарх.– Православная энциклопедия. Под редакцией Патриарха Московского и всея Руси Кирилла. Т. 24. Москва, 2010, 663-669. (<http://www.pravenc.ru/text/471567.html>);

Статията представлява очерк за живота (доколкото е познат) и творчеството на един от най-бележитите български църковни деятели и писатели от т.нар. Златен век на българската литература и книжнина – Йоан Екзарх.

32. Килифаревский монастырь. – Православная энциклопедия. Под редакцией Патриарха Московского и всея Руси Кирилла. Москва 2013. Т. 33. С. 509-511 (<http://www.pravenc.ru/text/1684620.html>);

В статията се разглежда дискуссионният в науката въпрос относно локализацията на един от най-големите и известни български манастири, за който се смята, че е основан от първия български исихаст – Теодосий Търновски. Той се локализира на базата на анализ на историческите извори, а също и на резултатите от археологическите разкопки.